

Udruženje poljoprivrednih proizvođača – mljekara Republike Srpske

OBRAZLOŽENJE ZAHTJEVA ZA UVOĐENJE PLAVOG DIZELA

Za:

Predsjedavajuća predsjedništva Bosne i Hercegovine

g-đa Željka Cvijanović

Član predsjedništva Bosne i Hercegovine

g. Denis Bećirović

Decembar 2022. godine

Naziv organizacije: Udruženje poljoprivrednih proizvođača - mljekara Republike Srpske

Adresa: Knjaza Miloša 21, 78 000 Banja Luka, RS, Bosna i Hercegovina

Broj telefona: 051 492 997 (pozivni broj: +387)

Adresa elektronske pošte i web stranica: uppmrs@gmail.com, www.mljekarirs.com

Registracija: Sud br. Rg-197/96, JIB 4400936720008

Datum registracije: 1996

Mjesto registracije: Banja Luka

Ovaj materijal je korišten na sastanku u Predsjedništvu BiH dana 08.12.2022.godine sa članovima kabineta u Predsjedništvu BiH, g-đom **Irenom Lukajić-Koricom** i g. **Mirzom Kršom**.

Dokument pripremili:

g. **Vladimir Usorac**, Udruženje poljoprivrednih proizvođača – mljekara Republike Srpske

dr **Grujica Vico**, Poljoprivredni Fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

dr **Miljan Erbez**, Udruženje poljoprivrednih proizvođača – mljekara Republike Srpske

dr **Radomir Bodiroga**, Poljoprivredni Fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu

mr **Aleksandar Marić**, Udruženje poljoprivrednih proizvođača – mljekara Republike Srpske

Sadržaj

1.	O plavom dizelu	4
2.	Analiza cijena osnovnih inputa poljoprivredne proizvodnje	4
2.1.	Porast cijena mineralnih đubriva	5
2.2.	Porast cijena dizela.....	5
2.3.	Varijabilni troškovi proizvodnje odabranih krmnih hranjiva po ha.....	6
2.4.	Kalkulacija proizvodnje mlijeka i teladi	7
2.5.	Zaključak analize	8
3.	Prijedlog rješenja	8
4.	O podnosiocu inicijative	9

1. O plavom dizelu

Plavi dizel je Eurodizel obojen plavim markerom zbog kontrole potrošnje. Dizelsko gorivo koje se koristi za namjene u poljoprivredi, ribolovu i ribarstvu se boji plavom bojom C.I. Solvent Blue 35 ili Solvent Blue 79 ili Solvent Blue 98 i označava propisanim indikatorom. Plavi dizel mora sadržavati indikator C.I. Solvent Yellow 124 (N-etil-N-[2 – (1-izobutoksietoksi)etil]-4-(fenilazo)anilin) u količini ne manjoj od 6 mg/l, a ne većoj od 9 mg/l.¹

Evropska komisija je uslovno preporučila status kandidata za našu zemlju (vjerujemo i da će biti potvrđen), a preporuka podrazumijeva ispunjavanje osam uslova, koji se kreću od usvajanja paketa zakona o pravosuđu, do zabrane torture i garantovanja slobode medija, a Savjet Evrope za koji dan odlučuje o bh. statusu. Nadati se pozitivno. Jedan uslov, koji je Evropa izostavila, a trebali bi ga postaviti svi poljoprivrednici u BiH - plavi dizel. Možda najbitniji, pogotovo u ovoj krizi hrane na svjetskom nivou. Plavi dizel imaju svi poljoprivrednici svih EU zemalja. To je značajan alat za konkurentnost poljoprivredne proizvodnje, koji na žalost osjetimo i mi u Bosni i Hercegovini jer već godinama imamo potpuno otvoreno tržište sa jedne strane dok sa druge strane, mi sve ne možemo izvoziti i još su u samom startu cijene nekih osnovnih ulaznih inputa značajno veće.

Na primjer, ove godine je u Slovačkoj za potrebe plavog dizela odobreno 26 miliona eura pomoći. U Hrvatskoj on znači za trećinu nižu cijenu nafte, što bi u našem slučaju to bi bilo sa 3,10 KM na 2,03 KM. Dajemo primjer ove dvije zemlje jer su manje više površinom i brojem stanovnika slične BiH.

Plavi dizel u BiH imaju kamenolomi, rudnici, željeznica, avio saobraćaj, a samo poljoprivrednici nemaju. A isto kao i ostale nabrojane sektore industrije ne koristimo puteve i autoputeve. Naša proizvodnja se obavlja na njivama.

Ova naša inicijativa je zaista bitna, a posebno u trenucima kada je došlo do zaista enormog skoka cijena svih prehrambenih namirnica. Zajedno možemo olakšati život svim stanovnicima u BiH, ali i napraviti bitan korak u procesu EU integracija. I pomoći i ovoj grupi ljudi. Na žalost došli smo u takvu situaciju da i poljoprivrednici sad spadaju u ugroženu grupu ljudi, ne samo ekonomski nego i socijalno su sve više izopšteniji iz standardnih društvenih tokova.

Ni za poljoprivredu nema više mnogo vremena. U Bosni i Hercegovini imate 1.000 praznih sela i 700 sela sa manje od 5 stanovnika. I ta pustoš samo raste i širi se. Malo ko, ko se bavio poljoprivredom i napustio je se vratio ovoj proizvodnji, što znači da imate ovo malo proizvođača koji proizvode 30-40% hrane. I kada i oni prestanu proizvoditi tada ćemo u potpunosti biti zavisni od uvoza iz inostranstva. Vrijeme je da se napravi iskorak.

2. Analiza cijena osnovnih inputa poljoprivredne proizvodnje

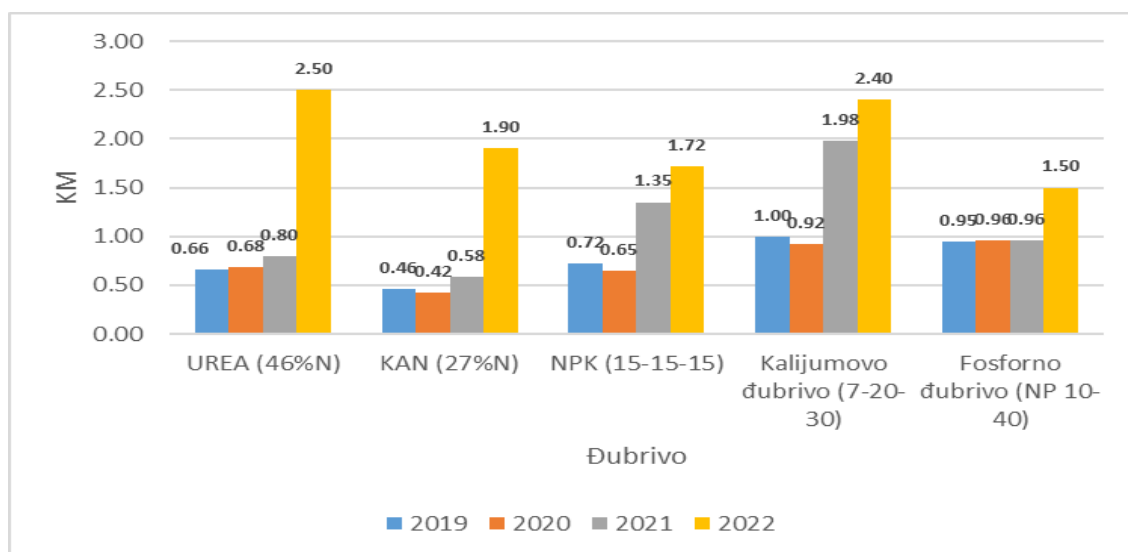
Kao rezultat velikog broja faktora u višedecenijskom periodu, primarna poljoprivredna proizvodnja Bosne i Hercegovine odlikuje se nekonkurentnošću, što posebno dolazi do izražaja pri poređenju sa poljoprivredom država Evropske unije, sa kojima BiH ima posebne aranžmane o slobodnoj trgovini, koja je u potpunosti otvorena sa jedna strane, dok sa druge postoje određena

¹Pravilnik o primjeni Zakona o trošarinama koji se odnosi na plavi dizel za namjene u poljoprivredi, ribolovu, akvakulturi te na povrat plaćene trošarine na bezolovni motorni benzin za namjene u ribolovu RH

ograničenja. Iako su u posljednjoj deceniji u pojedinim poljoprivrednim sektorima zabilježeni pozitivni trendovi, trenutna globalna političko-ekonomska situacija imala je (i još uvijek ima) jake negativne posljedice na ionako slabo konkurentne i ranjive poljoprivredne proizvođače u BiH. U nastavku je navedeno samo nekoliko egzaktnih i numeričkih pokazatelja koji ukazuju na razmjere „udara“ koje trpe naši farmeri, sa očiglednim ekonomskim, a možda i egzistencijalnim posljedicama.

2.1. Porast cijena mineralnih đubriva

Mineralna đubriva predstavljaju input sa najvišim troškovima proizvodnje kod većine gajenih biljnih vrsta. Do značajnijeg rasta nekih od najzastupljenijih vrsta mineralnih đubriva došlo je u 2021. godini, da bi iste „eksplodirale“ u 2022. godini. U narednom grafikonu dat je ilustrativan prikaz kretanja cijena pet vrsta mineralnih đubriva u posljednje četiri godine.

Grafikon 1: Cijene mineralnih đubriva u periodu 2019-2022. godina u BiH (KM/kg)

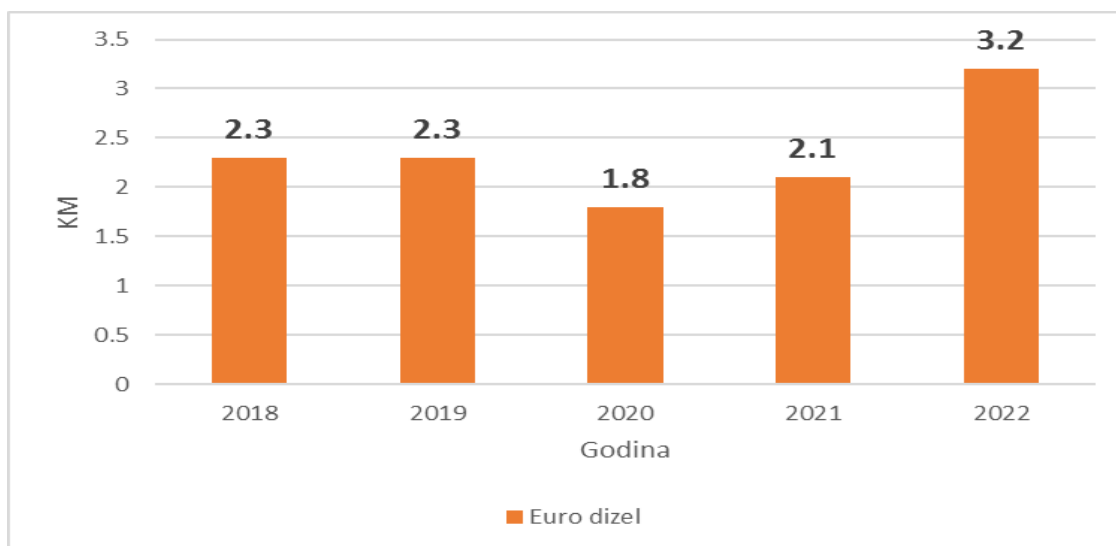
Izvor: Vlastita anketno istraživanje - Udruženje poljoprivrednih proizvođača – mljekara RS, decembar 2022

Na prethodnom grafikonu jasno je vidljiva „eskplozija“ cijena mineralnih đubriva u 2022. godini, gdje je kod pojedinih đubriva (UREA) došlo do skoka cijena za 212% u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu.

Treba imati na umu činjenicu da su farmeri prilikom sjetve u 2022. godini pribjegli smanjenom unosu mineralnih đubriva, što se već (u proljetnoj sjetvi) odrazilo na prinos, a isto se može očekivati i u žetvi 2023. godine (jesenja sjetva tekuće godine).

2.2. Porast cijena dizela

Uz mineralna đubriva, dizel predstavlja input sa visokim učešćem u troškovima proizvodnje različitih usjeva. Dodatni problem poljoprivrednim proizvođačima predstavlja činjenica da je dizel input koji nema mogućnost nikakve supstitucije u poljoprivrednoj proizvodnji, tako da u ovom domenu farmerima nije ostavljena mogućnost bilo kakvih kalkulacija.

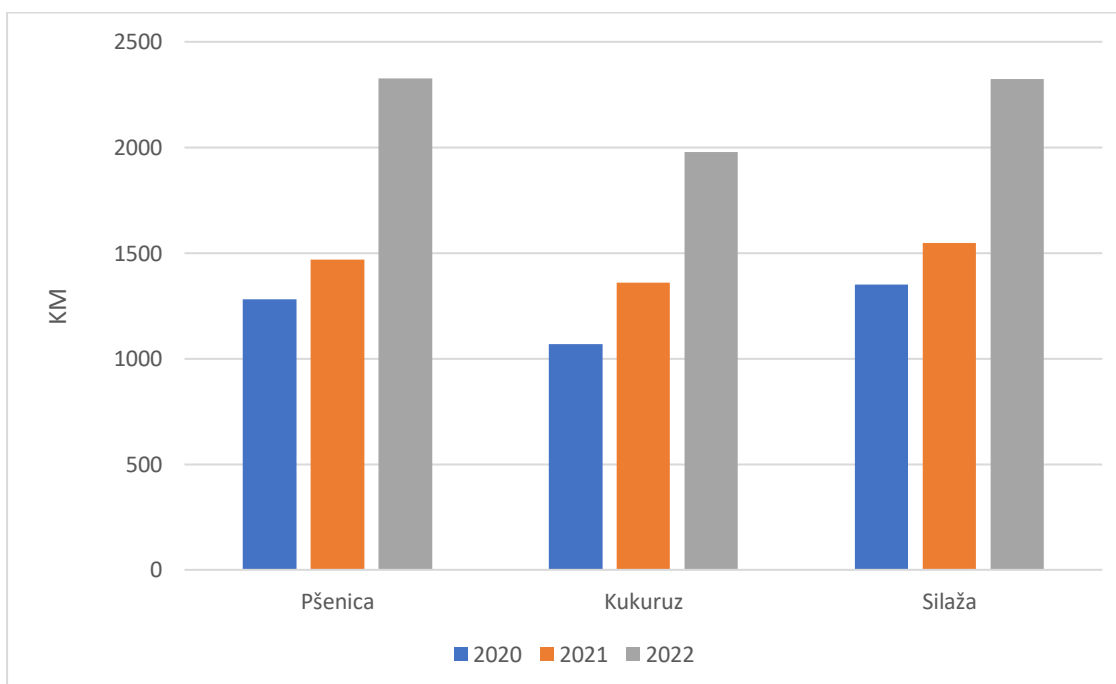

Grafikon 2: Cijene euro dizela u periodu 2018-2022 (KM/l)

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, saopštenja – prosječne potrošačke cijene

2.3. Varijabilni troškovi proizvodnje odabranih krmnih hranjiva po ha

U sljedećem grafikonu predstavljeni su trendovi za varijabilne troškove po hektaru u proizvodnji najznačajnijih hranjiva koja se koriste u ishranu muznih krava, ali i tovnih junadi i svinja.

Grafikon 3: Varijabilni troškovi proizvodnje odabranih krmnih hranjiva (KM/ha)

Izvor: Vlastita anketno istraživanje - Udruženje poljoprivrednih proizvođača – mljekara RS, decembar 2022

2.4. Kalkulacija proizvodnje mlijeka i teladi

U narednoj tabeli predstavljena je kalkulacija cijene proizvodnje mlijeka i teladi, sa prosječnom cijenom od 0,95 KM, koju članovi našeg Udruženja imaju od 15.11. ove godine. Treba naglasiti da je otkupna cijena sirovog mlijeka tokom većeg dijela godine bila niža, i da je niža kod većine drugih otkuplivača. Još uvijek veliki broj farmera ima cijenu nižu od 0,75 KM za litar sirovog mlijeka.

A.) VRIJEDNOST PROIZVODNJE					7.024,50	9.742,50	138,69	
OPIS	J.mjere	Količina	Cijena 2021/KM	Cijena 2022/KM	Iznos 2021/KM	Iznos 2022/KM	INDEKS	
Mlijeko	litara	7200	0,60	0,95	4.320,00	6.840,00	158,33	
Tele	grla	1	600,00	550,00	600,00	550,00	91,67	
Prirast krave	kg	40	1,80	4,00	72,00	160,00	222,22	
Stajnjak	tona	8	30,00	50,00	240,00	400,00	166,67	
Premija	litara	7170	0,25	0,25	1.792,50	1.792,50	100,00	
B.) TROŠKOVI (B1+B2)					7.299,80	10.248,20	140,39	
Varijabilni troškovi	B1.) Varijabilni troškovi				5.979,80	8.928,20	149,31	
	1. Stočna hrana				4.807,80	7.358,20	153,05	
	Kukuruzna silaža	kg	8705	0,12	0,20	1.044,60	1.741,00	166,67
	Sjenaža	kg	4560	0,12	0,25	547,20	1.140,00	208,33
	Sijeno	kg	605	0,20	0,30	121,00	181,50	150,00
	Kukuruz zrno	kg	822,5	0,55	0,85	452,38	699,13	154,55
	Mekinjje	kg	152,5	0,47	0,70	71,07	106,75	150,21
	Sojina sačma	kg	457,5	1,12	1,45	512,40	663,38	129,46
	Sojin griz	kg	305	1,10	1,30	335,50	396,50	118,18
	Koncentrat	kg	1525	0,80	1,10	1.220,00	1.677,50	137,50
	Premiks	kg	158,5	3,00	4,50	475,50	713,25	150,00
	Zamjenica za mlijeko	kg	8	3,52	4,90	28,16	39,20	139,20
	2. Veterinarske usluge				210,00	210,00	100,00	
	Osjemenjavanje	kom	2	40,00	40,00	80,00	80,00	100,00
	Ostale vet. usluge	grla	1	130,00	130,00	130,00	130,00	100,00
	3. Plaćena radna snaga				600,00	750,00	125,00	
	4. Dizel (+4 % vijednosti maziva)				162,00	360,00	222,22	
5. Ostali troškovi				200,00	250,00	125,00		
Fiksni troškovi	B2.) FIKSNI TROŠKOVI				1.320,00	1.320,00	100,00	
	6. Amortizacija				1.020,00	1.020,00	100,00	
	Osnovno stado		1	570,00	570,00	570,00	100,00	
	Građevine		1	150,00	150,00	150,00	100,00	
	Oprema		1	170,00	170,00	170,00	100,00	
	Mehanizacija		1	130,00	130,00	130,00	100,00	
	7. Osiguranje				200,00	200,00	100,00	
8. Ostali fiksni troškovi				100,00	100,00	100,00		
Dohodak-Zarada proizvođača po grlu (A-B)					-275,30	-505,70	183,69	
Ukupni troškovi bez vlastite radne snage po litri proizvedenog mlijeka					1,01	1,42	140,39	

Tabela 1: Kalkulacija linije proizvodnje mlijeka i teladi u UPPMRS

Izvor: Udruženje poljoprivrednih proizvođača – mljekara RS, decembar 2022

Kalkulacija podrazumijeva prodaju teladi sa uzrastom do 10 dana. Kako vidimo po istoj i u ovim uslovima, nakon povećanja cijene za šta se borimo zadnjih skoro 18 mjeseci aktivno, naša proizvodnja nije konkurentna.

2.5. Zaključak analize

Postavlja se pitanje da li je prethodnim grafikonima i tabeli potreban ikakav komentar, jer i svaki iole površan pogled jasno ukazuje razmjere posljedica koje trpe naši proizvođači, te tim i kupci poljoprivredni proizvoda, ali i prerađivači koji poljoprivredne sirovine koriste u procesu proizvodnje i plasiranje gotovih proizvoda na domaćem ili stranom tržištu.

Umjesto komentara i dublje analize, ispravnije je uputiti APEL svim nadležnim organima vlasti u BiH da, s obzirom

- ✓ da u pogledu intervencije po pitanju problema visokih cijena mineralnih đubriva, ne može se puno toga učiniti,
- ✓ da su cijene euro dizela kao inputa bez mogućnosti supstitucije u poljoprivrednoj proizvodnji, drastično porasle u 2022. godini,
- ✓ da će se naši farmeri vrlo teško izboriti sa drastičnim rastom cijena dvije vrste ključnih inputa, kao i
- ✓ da i u ovim okolnostima naš farmer ZA RAZLIKU OD EVROPSKIH FARMERA, uredno plaća dodatne namete na dizel gorivo baš kao i onaj dio populacije koji taj isti dizel sipa u vozila čija vrijednost iznosi preko 300.000 KM

upućujemo APEL za hitnu intervenciju koja će voditi sljedećem...

3. Prijedlog rješenja

Kako smo već u prethodnim poglavljima obrazložili, trenutno poljoprivrednici u Bosni i Hercegovini plaćaju prilikom kupovine goriva sve dažbine kao i svaki drugi potrošač, a ne koriste naknadno ta sredstva za svoj rad. Dodatno su opterećeni uticajem globalnih dešavanja, bez mogućnosti da na njih utiču. Plavi dizel za naše poljoprivredne mašine jeste najkonkretnija mjera na koju se može uticati od strane države, s obzirom da na cijene đubriva, uvoznih komponenata hrane za životinje, sjeme većeg broja kultura i drugo trenutno nije moguće ili u kraćem roku nije moguće uticati.

**POŠTOVANA GOSPOĐO CVIJANOVIĆ, POŠTOVANI GOSPODINE BEĆIROVIĆ,
MOLIMO VAS DA SVOJIM UGLEDOM I UTICAJEM PREDUZMETE SVE DA SE
POLJOPRIVREDNICI BIH OSLOBODE OD PLAĆANJA AKCIZE I NAKNADA ZA PUTEVE
I AUTOPUTEVE NA GORIVO KOJE TROŠE ZA PROIZVODNJU HRANE ZA SVE NAS**

Ako znamo da su akcize 0,30 KM, naknade za puteve i autoputeve 0,15 odnosno 0,25 KM, riječ je o 0,7 KM/l koje bi se država trebala odreći. Prema procjenama našeg Udruženja, na nivou BiH bi to bilo negdje oko 20-25 miliona litara goriva/godina, odnosno između 14 i 17,5 miliona KM. To nije mnogo uvažavajući rast naplate prihoda u ovoj godini, koliko je bitno da očuvamo selo.

4. O podnosiocu inicijative

Udruženje poljoprivrednih proizvođača -mljekara Republike Srpske je registrovano u decembru 1996. godine. Trenutno broji preko 430 članova. Na godišnjem nivou naše Udruženje proizvodi oko 42 miliona litara mlijeka, i predstavljamo grupaciju proizvođača sa najvećom prosječnom proizvodnjom po kravi u BiH koja iznosi preko 7.170 litara mlijeka u standardnoj laktaciji. Kad je u pitanju rasna struktura najčešće farmeri u brdsko-planinskim područjima pribjegavaju uzgoju Simentalca, dok je u nizijskim područjima to miješano, ali na većim gazdinstvima prevladava Holštajn rasa goveda.

Naše Udruženje ima status organizacije uzgoja od 2018. godine, a od 2020.godine imamo i prvu matičnu knjigu usklađenu sa normama standardnim za slične organizacije za EU, ali i lokalnim normama u ovoj oblasti. U 2022. godini imali smo 85 članova u kontroli proizvodnosti. Kad je u pitanju uzgojno-seleksijski rad naše Udruženje radi u skladu sa Zakonom o stočarstvu Republike Srpske (Službeni glasnik broj: 44/15 i 63/21), relevantnim propisima Evropske unije i u skladu sa ICAR (International Committee for Animal Recording) pravilima.

Od marta 2020. godine kroz ideju „Naša mljekara“ radimo i na pokretanju preradu u okviru našeg Udruženja, te tim i implementacije Uredbe EU 1308/2013.

Svake godine najčešće uz podršku Savjetodavne službe RS ili na inicijativu lokalnih proizvođača izvršimo obuku preko 200 poljoprivrednika iz cijele BiH kroz različite programe.

PREDSJEDNIK UDRUŽENJA

g. Vladimir Usorac